

Аннотация. В статье проведен анализ перспективных направлений модернизации и инновационного развития нефтегазового комплекса. Доказана необходимость внедрения инноваций для обеспечения устойчивого развития нефтегазового комплекса Украины.

Ключевые слова: инновации, эффективные технологии, энергоресурсы, нефтегазовый комплекс, операционный процесс.

Summary. The paper analyzes the promising directions for the upgrade and innovative development of the oil and gas complex. The necessity of innovation implementation for sustainable development of the Ukrainian oil and gas complex is proved.

Key words: innovations, effective technologies, energy resources, oil and gas complex, operational process.

УДК 001.891.3+33

Братута О. Г.

*кандидат економічних наук, доцент,
докторант кафедри економіки
промисловості та організації виробництва
Українського хіміко-технологічного університету*

Bratuta O. G.

*Candidate of Economical Sciences, Docent,
Doctoral Student of Department Economics
of Industry and Organization of Production
Ukrainian State University of Chemical Technology*

ПЕРЕДПОСИЛКОВЕ ЗНАННЯ КОНКРЕТНО-НАУКОВОГО РІВНЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕТОДОЛОГІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ НАУКИ

PRECEDING KNOWLEDGE OF THE CONCRETELY-SCIENTIFIC LEVEL AS AN ELEMENT OF METHODOLOGICAL SUPPORT OF UKRAINIAN ECONOMICAL SCIENCES

Анотація. У статті розглянута проблема визначення такого елемента системи методологічного забезпечення проведення економічних досліджень, як передпосилкове знання конкретно-наукового рівня пізнання. Як свідчить досвід вітчизняних економічних досліджень, завдання формування відповідного елемента зазначеної системи вирішено формально. Що стосується сучасної економічної науки, то при поліфонії шкіл і напрямів економічної думки можна виділити дві конкуруючі парадигми: ринкова, що є домінуючою, та трансринкова – альтернативна. Обидві парадигми мають суттєві онтологічні та методологічні недоліки. На підставі проведеного дослідження обґрунтовано положення, що як передпосилкове знання конкретно-наукового рівня пізнання під час формування методологічного забезпечення проведення економічних досліджень доцільно використовувати ринкову парадигму з урахуванням запропонованих змін стосовно її засадних теоретичних положень. Крім того, була систематизована адекватна зазначеній парадигмі категоріальна матриця.

Ключові слова: система методологічного забезпечення економічного дослідження, передпосилкове знання, конкретно-науковий рівень пізнання, категоріальна матриця, парадигма.

Постановка проблеми. Більшості вітчизняних науковців у галузі економічної науки притаманне спрощене уявлення щодо місця та ролі методології у науковому дослідженні, наслідком чого є формальне ставлення до обґрунтування методу його проведення. Практично усе зводиться до вибору з арсеналу традиційних (або навіть просто популярних (модних)) на відповідному історичному етапі еволюції науки засобів проведення наукового дослідження та встановлення певної відповідності між задекларованими засобами й отриманими науковими результатами. За таких обставин основними завданнями наукового дослідження стають визначення й ідентифікація наукового факту явища з подальшим еkleктичним обґрунтуванням його відповідності наявній системі

знань. Як наслідок, більшість наукових досліджень, а відповідно, й отриманих наукових результатів, фактично мають описовий, догматичний і квазінауковий характер. Можна констатувати, що у сучасній вітчизняній економічній науці призупинився процес створення та приросту теоретичного наукового знання.

Одна з основних причин такого становища полягає у спрощеному підході до процесу формування системи методологічного забезпечення проведення економічного дослідження. Зокрема, ігнорується необхідність визначення таких елементів цієї системи, як передпосилкове знання, форма логіки процесу створення предметного наукового знання, система критеріїв оцінки істинності отриманих наукових результатів та форма наукового

знання, у якій передбачається їх представити. З одного боку, зазначене становище обумовлено консервативним характером, що притаманний методологічній свідомості вітчизняної наукової спільноти, з іншого – недостатнім розумінням місця та ролі зазначених елементів у процесі формування предметного економічного знання.

Проблема визначення такого елементу системи методологічного забезпечення проведення економічних досліджень, як передпосилкове знання, є однією з ключових з огляду ще й на те, що її вирішення передувє у процесі формування інших елементів згаданої системи, а також відіграє засадну роль у процесі створення предметного знання. Водночас проблема передпосилкового знання потребує вирішення двох завдань: визначення як передпосилкового знання метанаукового рівня, так і конкретно-наукового рівня пізнання.

Стосовно першого завдання можна констатувати, що ця проблема почала не так давно привертати увагу дослідників.

Постановка та необхідність вирішення другого завдання пов'язані перш за все з процесом кардинальних змін основ організації та типу господарського механізму функціонування вітчизняної економіки. Зазначені інституційні зміни потребували прийняття нової парадигми економічної сфери буття. Цей процес відбувся досить швидко, хоча, на нашу думку, досить формально. Останнє знайшло відображення у відмові від парадигми марксистської школи та переорієнтації на позиції "Main stream". Зазначена парадигма, на думку деяких відомих закордонних і вітчизняних економістів, є еклектичним поєднанням основних теоретичних положень провідних шкіл економічної думки та результатом компромісу між їх авторитетними представниками [1–3]. На методологічних засадах "Main stream" економічна наука виявилася неспроможною реалізувати власну онтологічну функцію щодо нових явищ, притаманних сучасному історичному етапу еволюції економічної сфери буття. Наслідком такого становища стала поява значної кількості альтернативних теорій, які до того ж відрізняються своїми категоріальними матрицями. Таким чином, вони призвели до втрати єдиного системного осмислення об'єкта, предмета та проблемної сфери економічної науки, а також хаотичності у проведенні досліджень на рівні її прикладних дисциплін.

Отже, існує проблема обґрунтованого вибору відповідної парадигми як передпосилкового знання конкретно-наукового рівня пізнання та притаманної їй категоріальної матриці як засадних елементів системи методологічного забезпечення проведення наукового дослідження в економічній науці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему аналізу й осучаснення домінуючої парадигми досліджували такі вітчизняні дослідники у галузі економічної теорії, як, зокрема, С.В. Мочерний, А.С. Гальчинський, В.Д. Базилевич, В.М. Тарасевич, А.О. Задоя. Аналіз отриманих й опублікованих наукових результатів [1–6] дає можливість виділити два підходи у вирішенні цієї проблеми, які умовно можна визначити як ринковий і трансринковий.

Для першого підходу характерна позиція, що передбачає збереження сутнісної основи нинішньої домінуючої парадигми та формальне осучаснення її змісту зі збереженням її категоріальної матриці. Зазначений підхід базується на таких концептуальних положеннях:

- залишаються незмінними, а отже, не потребують перегляду, об'єкт і предмет економічної науки;
- проблемна сфера економічних досліджень потребує її розширення за рахунок встановлення наукових фак-

тів, що ідентифікують нові форми економічних явищ, а також їх систематизацію на основі теоретичних постулатів "Main stream";

– результати наукових досліджень формалізуються у локальних описових теоріях, що доповнюють систему наукових знань, на яких базується сучасна домінуюча економічна парадигма.

Основними недоліками зазначеного підходу є емпіризм, онтологічний і методологічний догматизм.

Для трансринкового підходу характерна позиція, що передбачає заміну нинішньої домінуючої парадигми на конкуруючу, що представлена однією із нових трансринкових теоретичних концепцій («еволюційна економічна теорія», «економіка знань», «мережева економіка», «метафізика економіки», «віртуальна економіка», «синергетична економіка»), та адекватною заміною категоріальної матриці. Зазначений підхід базується на таких концептуальних положеннях:

– процес еволюції економічної сфери буття знаходиться на етапі кардинальних змін трансформаційного характеру, внаслідок чого зазначена сфера набуває нову сутність, втрачаючи змістовні ознаки, притаманні ринковому типу її організації;

– економічні знання за таких обставин поступово втрачають свої онтологічні, гносеологічні, аксіологічні та праксеологічні властивості, тобто перестають бути науковими знаннями;

– економічна наука перебуває у стані перманентної кризи, яка у перспективі веде до втрати власної самобутності щодо об'єкта, предмета та проблемної сфери досліджень, і, як наслідок, повинна розчинитися у складі нової науки універсального характеру;

– система методологічного забезпечення проведення наукових досліджень потребує кардинальних змін. Зокрема, як такий її елемент, як передпосилкове знання метанаукового рівня пізнання, пропонується використати або теорію метафізики у сучасному її тлумаченні [5], або теорію синергетики [3].

Основними недоліками зазначеного підходу є логічна неузгодженість теоретичних положень, онтологічний футуризм і методологічна обмеженість, а також еклектичний і тендеціозний характер формування наукового знання.

Таким чином, можна стверджувати, що вищезазначена проблема не знайшла поки що адекватного вирішення.

Метою статті є обґрунтування вибору відповідної парадигми як передпосилкового знання конкретно-наукового рівня пізнання та притаманної їй категоріальної матриці як засадних елементів системи методологічного забезпечення проведення наукового дослідження в економічній науці.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для осмислення сутності конкретних явищ певної сфери буття, зокрема економічної, недостатньо лише філософської картини світу, необхідно визначитися з теорією, що здатна виконувати роль передпосилкового знання на конкретно-науковому рівні пізнання. Якщо світоглядна теорія виконує функцію необхідної складової передпосилкового знання, то конкретно-наукова – достатньої. Вибір відповідної узагальнюючої теорії певної галузі знань (парадигми) під час вирішення завдання формування системи методологічного забезпечення наукового дослідження передбачає аналіз концептуальних (основних) засад домінуючої теорії, а також альтернативної засади, конкуруючої щодо загальноновизнаної.

Що стосується сучасної економічної науки, то при поліфонії шкіл і напрямів економічної думки можна виділити дві такі конкуруючі парадигми: 1) ринкова, що є домінуючою; 2) трансринкова – альтернативна.

Методологічною базою першої парадигми, яка і досі залишається провідною в економічному суспільному світогляді, є філософія науки, зокрема така її течія, як логічний позитивізм, що доповнений принципами методологічного плюралізму та конвенціональності. Цей підхід знайшов відображення у такій течії сучасної економічної думки, як "Main stream". Еволюційні зміни в економічній сфері буття трактуються як формальні трансформації, тому онтологічна картина економічного світу визнається суттєво і змістовно стабільною, а об'єктом дослідження стають лише його кількісні характеристики. Нові явища та процеси сутнісного чи змістовного поглиблення вже наявних явищ розглядаються у контексті їх компілятивного (механічного) вписування та доповнення у вже наявну систему знань або «вibraкуються» як нетипові. Водночас об'єктом методологічних досліджень виступає спосіб оцінки істинності наукового знання, отриманого на основі дедуктивного методу. У складі зазначеного способу перевага надається математичним методам, на підставі яких та чи інша гіпотеза стосовно наукового факту визнається істинною, а отже, автоматично перетворюється на теорію (в локальному сенсі стосовно певного об'єкта) чи складову вже наявної теорії, доповнюючи або модифікуючи останню.

До суттєвих теоретичних недоліків ринкової парадигми слід віднести такі:

1) у методологічній сфері:

- використання теорії позитивізму як передпосилкового знання філософського рівня пізнання;
- акцент на застосуванні символічної логіки у процесі наукового пізнання; внаслідок цього залишаються поза предметною сферою наукового дослідження сутнісні та змістовні аспекти економічних явищ;
- логіко-математичний тип теорії, що передбачає неповну форму представлення наукового знання;
- обмеженість переліку засобів, що використовуються під час проведення наукового дослідження; арсенал інструментів дослідження зорієнтований: 1) у складі засобів емпіричного дослідження – на вимірювання й описування; 2) у складі засобів теоретичного дослідження – на факторний аналіз, аксіоматичний і теоретичне моделювання;

2) в онтологічній сфері:

- описовий і догматичний характер наукового знання;
- некомплексний характер наукового знання щодо нового явища буття, внаслідок того, що об'єктом дослідження виступає лише така складова поняття «явище», як процес.

На відміну від домінантної, альтернативна парадигма спирається на принцип розвитку, але не як еволюційного поступу, що покладено в основу цивілізаційної концепції процесу еволюції суспільного буття, а як безперервних трансформаційних змін.

Прихильники трансеконічного підходу стверджують, що стосовно нинішніх реалій та еволюційних перспектив суспільного буття економічна наука вже майже вичерпала свій творчий потенціал стосовно продукування істинного знання (його онтологічної, гносеологічної, аксіологічної і праксеологічної складових), а тому має увійти, попередньо методологічно суттєво переформатована, як складова до наукової галузі більш загального рівня, що досліджує суспільне буття як цілісну систему. Базовим теоретичним положенням є заперечення автономності економічного буття у складі суспільного. Економічні інститути (явища) стають другорядними за своїм функціональним значенням, їх навіть можна трактувати як рудименти індустріальної економіки. Категорії економічної науки

перетворюються на символічні форми позначення нових трансринкових явищ. У тій чи іншій субпідрядній комбінації гіпотез науковців, що належать до різних напрямів економічної думки, у складі трансринкової парадигми сформовані різні варіанти концепції постіндустріальної цивілізації, зокрема «Економіка знань», «Інформаційна економіка», «Мережева економіка», «Метаекономіка», «Синергетична економіка».

Найбільше прихильників має варіант теорії «Синергетичної економіки», онтологічною та методологічною основою якої є теорія самоорганізуючих систем (синергетика). Крім того, відповідна концепція є узагальненою щодо альтернативних, бо спирається на їх окремі засадні положення.

Ця теорія описує економічну сферу буття як неврівноважену гетерогенну дисипативну систему, що з моменту її виникнення знаходиться у процесі безперервних трансформаційних змін. Більш того, економічна система тлумачиться лише як певна проміжна форма суспільної системи, що виникає на певному історичному етапі її трансформації.

До суттєвих теоретичних недоліків альтернативної трансринкової парадигми слід віднести такі:

1) у методологічній сфері:

- використання теорії синергетики як передпосилкового знання «загальнонаукового» рівня пізнання;
- акцент на застосуванні у процесі наукового пізнання так званої нелінійної логіки, що визначається як варіант сучасної модифікації символічної логіки, хоча за своїм змістом згадане поняття до унормованого упорядкування процесу мислення не має ніякого відношення;
- застосування такого примітивного логічного способу виведення наукового знання, як аналогія;
- логіко-математичний тип теорії, що передбачає неповну форму представлення наукового знання;
- обмеженість переліку засобів, що використовуються під час проведення наукового дослідження; арсенал інструментів дослідження зорієнтований: 1) у складі засобів емпіричного дослідження – на вимірювання й описування; 2) у складі засобів теоретичного дослідження – на системний аналіз, гіпотетичний метод і теоретичне моделювання;

2) в онтологічній сфері:

- описовий і релятивний характер наукового знання;
- визначення як основного випадкового типу зв'язку між явищами буття у процесі їх взаємодії на протигагу причинно-наслідковому типу зв'язку.

Проведений аналіз альтернативних парадигм щодо економічної сфери буття дає підстави зробити такі висновки:

1) трансринкова парадигма не може бути прийнятною для економічної науки, а відповідно, і для господарської практики з позицій наявних суттєвих теоретичних недоліків як у методологічній, так і в онтологічній сферах наукового пізнання;

2) з огляду на низку теоретичних недоліків, притаманну їй, ринкова парадигма потребує:

- поліпшення системи її методологічного забезпечення на основі змін: відійти від світоглядних позицій позитивізму та перейти на позиції теорії діалектики; форма логіки – поєднувати традиційну та символічну форми логіки з акцентом на есенціальну логіку; форми представлення наукового знання – відмовитися від логіко-математичного типу та перейти до розвинутого типу наукової теорії; склад засобів наукового дослідження – розширити арсенал засобів дослідження перш за все зі складу засобів теоретичного пізнання;

– поглиблення, систематизації та осучаснення економічного знання на загальнотеоретичному рівні на основі забезпечення комплексності змісту наукового знання, що має повноцінно поєднувати усі складові елементи явища економічного буття (предмет, процес і відносини); зміст наукового знання необхідно переорієнтувати із формальних на сутнісно-змістовні ознаки явища економічного буття.

Для проведення економічних досліджень як перед-посилкове знання конкретно-наукового рівня пізнання доцільно вибрати змістовно поліпшену ринкову парадигму, попередньо передбачивши внесення змін й осучаснення її засадних теоретичних положень. Тезисно модифіковану концепцію зазначеної парадигми з урахуванням змісту об'єкта та предмета конкретного наукового дослідження можна представити таким чином:

– економічна сфера буття виникає на певній стадії еволюції суспільної сфери буття;

– у процесі власної еволюції вона пройшла дві історичні стадії, сутність яких визначається у типі організації цієї сфери: натуральне господарство; товарне господарство;

– стадія товарного господарства у процесі власної еволюції пройшла два історичні етапи: просте товарне господарство; розвинуте товарне господарство;

– еволюційні зміни товарного господарства обумовлені процесом розширеного відтворення суспільного виробництва;

– істотними ознаками розвинутої форми товарного господарства (його базовими інститутами й інституціями) є такі:

1) ієрархічна субординована структура економічної сфери буття, у складі якої визначено такі рівні: нано-, мікро-, макро- та мегаекономічний рівні, базовим серед яких залишається протягом усього процесу еволюції товарного господарства мікроекономічний рівень;

2) комплексний тип господарського механізму регулювання економічної діяльності, що включає такі елементи: ринковий (стихийний) механізм як необхідну його складову, а також ієрархічний і координаційний як достатні складові;

3) основними суб'єктами економічної діяльності визначаються підприємство та домашнє господарство, що здійснюють цю діяльність або безпосередньо або опосередковано через певні види їх об'єднань;

4) конкуренція як форма відносин між господарюючими суб'єктами, основними сучасними формами якої є індивідуальна та групова, а засобами – цінові, нецінові та організаційні;

5) підприємництво як адекватна та притаманна лише товарному господарству референтна форма здійснення господарської діяльності;

6) підприємство як базова організаційна структура підприємництва, еволюційними родовими формами якого є мануфактура, фабрика, компанія;

7) сучасною домінантною видовою формою компанії визначається концерн;

8) засадними стратегічними цілями господарської діяльності підприємства визначаються отримання економічного (підприємницького) прибутку та забезпечення неперервності власного життєвого циклу;

9) неперервний тип життєвого циклу підприємства включає такі етапи, як створення, підйом, зрілість, оновлення (трансформація);

10) реалізація засадних стратегічних цілей підприємства здійснюється у межах таких еволюційних форм економічної сфери буття, як економічне зростання й економічний розвиток;

11) процес економічного зростання підприємства забезпечується за рахунок впровадження локальних поліпшуючих наслідуючих економічних інновацій;

12) процес економічного розвитку підприємства забезпечується за рахунок впровадження глобальних базисних піонерних економічних інновацій;

13) сутнісною ознакою економічної сфери буття на сучасному історичному етапі її еволюції є процес набуття підприємництвом глобального характеру, що перетворюється на головний елемент в ієрархії ринкових інститутів, а також набуває статусу провідного чинника еволюційних змін. Отже, її сучасну форму слід визначати як «економіку глобального підприємництва».

Як категоріальну матрицю передпосилкового знання конкретно-наукового рівня пізнання пропонується використовувати такі поняття:

– категорія економічної сфери буття, яку слід тлумачити як форму суспільної реальності, що виявляється у діяльності людей і спрямована на ефективне продукування економічних і суспільних благ з метою оптимального рівня забезпечення їх фізичного, духовного та соціального існування та розвитку;

– економічна система, яку слід тлумачити як організаційно структуроване та функціонально упорядковане автономне економічне середовище (явище) певного рівня економічної сфери буття;

– господарський механізм, який слід тлумачити як економічний інститут, що забезпечує здійснення економічної діяльності її безпосередніх учасників та взаємовідносин між ними у межах окремої або сукупності взаємопов'язаних економічних систем за ієрархією рівнів економічної сфери буття на певній стадії її еволюції;

– ринок, який слід тлумачити як форму спонтанного типу (порядку) господарського механізму, що функціонує у умовах товарного господарства та забезпечує здійснення економічної діяльності та взаємовідносини підприємств і домашніх господарств на основі їх власного економічного інтересу;

– економічна конкуренція, яку слід тлумачити як специфічну систему економічних відносин, притаманну товарному господарству, між безпосередніми суб'єктами господарювання у формі суперництва за певними правилами, закріпленими певними суспільними способами, щодо оптимізації рівня реалізації їх власних економічних інтересів (засадних стратегічних цілей);

– підприємництво, яке слід тлумачити як притаманну товарній формі організації економічної сфери буття референтну форму здійснення господарської діяльності відповідними організаційними структурами (мікро- та наноекономічними системами);

– підприємство, яке слід тлумачити як певну цілісну наноекономічну систему підприємницького типу, економічна місія якої полягає у продукуванні економічних благ як засобу реалізації власного економічного інтересу;

– компанія, яку слід тлумачити як домінантну видову форму сучасного підприємства, істотні ознаки якого визначаються корпоративними способами заснування та формування його статутного фонду;

– процес економічного зростання, який слід тлумачити як форму процесу розширеного відтворення суспільного виробництва на будь-якому рівні економічної сфери буття, що здійснюється за допомогою екстенсивних чи інтенсивно-екстенсивних засобів і супроводжується змінами параметрів (кількісними або кількісно-якісними) здатності економічної системи певного рівня щодо продукування економічних благ;

– процес економічного розвитку, який слід тлумачити як форму процесу розширеного відтворення суспільного виробництва на будь-якому рівні економічної сфери буття, що здійснюється за допомогою інтенсивних засобів і супроводжується кардинальними змінами параметрів здатності економічної системи певного рівня щодо продукування економічних благ;

– процес економічного зростання підприємства, який слід тлумачити як форму процесу розширеного відтворення зазначеної господарської системи, що здійснюється на таких етапах її життєвого циклу, як підйом та стабілізація;

– процес економічного розвитку підприємства, який слід тлумачити як форму процесу розширеного відтворення зазначеної господарської системи, що здійснюється на такому етапі її життєвого циклу, як оновлення.

Висновки. Проблема визначення такого елементу системи методологічного забезпечення проведення економічних досліджень, як передпосилкове знання, є однією з ключових з огляду і на те, що її вирішення передусє у процесі формування інших елементів згаданої системи, а також відіграє засадну роль у процесі створення предметного знання. Водночас проблема передпосилкового знання потребує вирішення двох завдань: визначення як передпосилкового знання метанаукового рівня, так і конкретно-наукового рівня пізнання. Стосовно першого завдання можна констатувати, що ця проблема почала лише нещодавно привертати увагу дослідників. Постановка та необхідність вирішення другого завдання пов'язані перш за все з процесом кардинальних змін основ організації та типу господарського механізму функціонування вітчизняної економіки. Зазначені інституційні зміни потребували прийняття нової парадигми економічної сфери буття. Останнє знайшло відображення у відмові від парадигми марксистської школи та переорієнтації на позиції “Main stream”. На методологічних засадах “Main stream” економічна наука виявилася неспроможною реа-

лізувати власну онтологічну функцію щодо нових явищ, притаманних сучасному історичному етапу еволюції економічної сфери буття. Наслідком такого становища стала поява значної кількості альтернативних теорій, які до того ж відрізняються своїми категоріальними матрицями. Таким чином, вони призвели до втрати єдиного системного осмислення об'єкта, предмета та проблемної сфери економічної науки, а також хаотичності у проведенні досліджень на рівні її прикладних дисциплін.

Отже, існує проблема обґрунтованого вибору відповідної парадигми як передпосилкового знання конкретно-наукового рівня пізнання та притаманної їй категоріальної матриці як засадних елементів системи методологічного забезпечення проведення наукового дослідження в економічній науці.

Що стосується сучасної економічної науки, то при поліфонії шкіл і напрямів економічної думки, можна виділити дві конкуруючі парадигми: 1) ринкова, що є домінантною; 2) трансринкова – альтернативна.

Проведений аналіз конкуруючих парадигм щодо економічної сфери буття дає підстави зробити такі висновки:

1) трансринкова парадигма не може бути прийнятною для економічної науки, а відповідно, і для господарської практики з позицій наявних суттєвих теоретичних недоліків як у методологічній, так і онтологічній сферах наукового пізнання;

2) з огляду на низку теоретичних недоліків, притаманну їй, ринкова парадигма потребує поліпшення системи її методологічного забезпечення; поглиблення, систематизації та осучаснення економічного знання на загальнотеоретичному рівні.

Для проведення економічних досліджень як передпосилкове знання конкретно-наукового рівня пізнання доцільно вибрати змістовно поліпшену (модифіковану) ринкову парадигму з урахуванням запропонованих змін стосовно її засадних теоретичних положень, а також адекватну їй категоріальну матрицю.

Список використаних джерел:

1. Економіка: проблеми теорії та практики : збірник наукових праць – Вип. 2 (12). – Дніпропетровськ : ДНУ, 2003. – 668 с.
2. Ціннісні орієнтири інституалізації економічного розвитку : [кол. монографія] / за заг. ред. А.О. Задої. – Дніпропетровськ : Державний ВНЗ «НГУ», 2010. – 768 с.
3. Гальчинський А.С. Економічна методологія. Логіка оновлення: курс лекцій / А.С. Гальчинський ; ред. О.В. Вербило. – К. : АДЕФ-Україна, 2010. – 572 с.
4. Мочерний С.В. Методологія економічного дослідження / С.В. Мочерний. – Львів : Світ, 2001. – 416 с.
5. Базилевич В.Д. Метафізика економіки / В.Д. Базилевич, В.В. Ільїн. – К. : Знання, 2007. – 718 с.
6. Тарасевич В.Н. Экономико-теоретическое знание: опыт философско-научного тестирования : [монография] / В.Н. Тарасевич. – Днепропетровск : Тип. Украина, 2014. – 110 с.

Аннотация. В статье рассмотрена проблема определения такого элемента системы методологического обеспечения проведения экономических исследований, как предпосылочное знание конкретно-научного уровня познания. Как свидетельствует опыт отечественных экономических исследований, задание формирования соответствующего элемента указанной системы решено формально. Что касается современной экономической науки, то при полифонии школ и направлений экономической мысли можно выделить две конкурирующие парадигмы: рыночная, которая признана доминирующей, и трансрыночная – альтернативная. Обе парадигмы имеют существенные онтологические и методологические недостатки. На основе проведенного исследования обосновано положение, что в качестве предпосылочного знания конкретно-научного уровня познания при формировании методологического обеспечения проведения экономических исследований следует использовать рыночную парадигму с учетом предложенных изменений в отношении ее базисных теоретических положений. Кроме того, была систематизирована адекватная указанной парадигме категориальная матрица.

Ключевые слова: система методологического обеспечения экономического исследования, предпосылочное знание, конкретно-научный уровень познания, категориальная матрица, парадигма.

Summary. In the article has been considered the problem of the definition of this element of the system of methodological support of economical research, as preceding knowledge of concretely-scientific level of cognition. Experience of domestic economic research has been evidenced that the job of forming such element of the name of the system is formally decided. As for modern economical science, when there are polyphony schools and directions of economical thought, there are two competing paradigms can be identified: the market-oriented, which is recognized as the dominant and transmarket – alternative. Both

paradigms have essential ontological and methodological flaws. On the basis of carried out research has been substantiated the position that as preceding knowledge of concretely-scientific level of cognition in the formation of methodological support of economical research, some should use modified market-oriented paradigm, which includes the proposed changes in respect of its basic theoretical positions. Besides, matrix of categories that adequate this paradigm has been systematized.

Key words: system of methodological support of economical research, preceding knowledge, concretely-scientific level of cognition, matrix of categories, paradigm.

УДК 339.924

Бrenzovich K. S.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Ужгородського національного університету*

Лапа І. В.

*студент
Ужгородського національного університету*

Brenzovych K. S.

*PhD in Economics, Associate Professor,
Associate Professor at International Economic Relations Department
Uzhgorod National University*

Лапа І. В.

*Student
Uzhgorod National University*

РОЛЬ ВЕЛИКОБРИТАНІЇ У ПОЛІТИЧНІЙ ТА ЕКОНОМІЧНІЙ ІНТЕГРАЦІЇ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

THE ROLE OF THE GREAT BRITAIN IN POLITICAL AND ECONOMIC INTEGRATION OF THE EUROPEAN UNION

*“The Brits always wanted to be a part of Europe,
but it has never existed in the form that they want”
Quentin Peel, Financial Times*

Анотація. У статті досліджено передумови участі Великобританії в інтеграційному процесі в Європі. Розглянуто особливості та суперечності залучення країни у трансформаційні процеси в об'єднанні. Проаналізовано можливі наслідки виходу країни з ЄС для самого об'єднання та Великобританії, а також роль провідних економік світу в цих процесах.

Ключові слова: європейська інтеграція, євроскептики, Brexit, економічний інтерес.

Постановка проблеми. Політичні та економічні зв'язки Великобританії та Європейського Союзу від початку інтеграційного процесу і до нинішньої політичної кризи, апогеєм якої стало голосування більшості британців про вихід із інтеграційного об'єднання, характеризувалися перманентними протиріччями. Ретроспективний огляд основних етапів інтеграції Великобританії до ЄС свідчить про те, що, попри значні економічні переваги, які отримало з моменту входження до Європейського Співтовариства Королівство, і місцеве суспільство, і політичні еліти держави завжди стримано ставилися до поглиблення інтеграційних процесів. Загострення економічних проблем всередині об'єднання під час світової кризи, відсутність консенсусу щодо бачення перспектив подальшої інтеграції ЄС і Brexit як прояв цього – всі вказані ознаки дають змогу припускати, що сучасний період є найскладнішим в історії існування співтовариства.

Зазначене актуалізує необхідність вивчення місця і ролі Великобританії у політико-економічній трансформа-

ції ЄС у минулому (від моменту приєднання до 2016 року) для того, щоб проаналізувати перспективи та наслідки виходу з об'єднання для економіки Королівства, а також можливі зміни у позиціях ЄС у геополітичному та гео-економічному розумінні. Питання участі Великобританії в інтеграційних процесах Європи розглядається у вітчизняній науковій думці, зокрема, у працях А. Грубінка, Т. Кандуби, Л. Яковенко, однак досі основний наголос у дослідженнях ставився на політичних аспектах інтеграції. Сьогодні ж у зв'язку з прийнятим британськими громадянами ЄС рішенням більш актуальними, на наш погляд, є питання економічного характеру, оскільки вихід Великобританії зі спільного ринку неодмінно відобразиться на обох сторонах і може привести до значних гео-економічних змін внаслідок втрати Європейським Союзом статусу наймогутнішого економічного об'єднання світу.

Метою статті є дослідження ролі Великобританії у реалізації політико-економічної трансформації ЄС,